

Förslag till förändringar i och omkring den nationella överenskommelsen på det sociala området

2008 slöt regeringen, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och ett stort antal socialt inriktade idéburna organisationer en överenskommelse för att utveckla bra samverkan. Den ska stimulera till utveckling av idéburna organisationer och deras bidrag till samhällsutvecklingen. De övergripande målen är ”att stärka de idéburna organisationernas självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare, samt att stödja framväxten av en betydligt större mångfald av utförare och leverantörer inom hälso- och sjukvården och omsorgen”.

I överenskommelsen fastställdes att det ska göras en uppföljning under det femte året, dvs 2013. De tre parterna har gjort undersökningar inom respektive part för att se vilka effekter överenskommelsen haft under dessa fem år. Regeringen har undersökt hur 15 myndigheter och ett antal departement ser på och arbetar med överenskommelsen. SKL har undersökt landets kommuner, landsting och regioner. Samordningsgruppen för de idéburna organisationerna har riktat frågor till de organisationer som varit involverade på ett eller annat sätt under de fem åren. Utöver detta har överenskommelsens kansli handlat upp en konsult som utifrån de tre undersökningarna, annat relevant material från tidigare år, samt en del intervjuer, skriver en sammanfattande rapport som ska ligga till grund för samtal om vad som behöver förändras och utvecklas inom och omkring överenskommelsen.

Vid det årliga mötet samt vid det extra årliga mötet under 2013 har inbjudna organisationer, som skrivit under beslutet om samverkan, diskuterat vad man anser vara viktiga frågor att driva i samband med uppföljningen av den nationella överenskommelsen på det sociala området. Diskussionerna landade i sex punkter.

Dessa sex punkter innebär att vi idéburna organisationer argumenterar för en revidering av vissa delar i överenskommelsen. Samordningsgruppen kommer att lyfta detta i den gemensamma arbetsgruppen och i direkt dialog med politiska företrädare samt på den årliga uppföljningskonferensen den 4 december. Vi ser uppföljningskonferensen som start på förändringsarbetet.

Samordningsgruppen

Kerstin Eriksson, ordf, Daniel Söderberg, Lotta Johansson, Lars Berge-Kleber, Claes Becklin, Ludvig Sandberg

Sex förslag till förändring

1. Det civila samhällets verksamheter är inte avgränsade av utgiftsområden i statsbudgeten, och därför ska överenskommelsen på det sociala området inte vara det.

Överenskommelsen kan inte bygga på den svenska förvaltningsmodellen eftersom organisationerna inte är uppbyggda så. Inte heller verksamheterna låter sig begränsas av förvaltningsgränser. Därför ser vi begränsningen i utgiftsområden som ett feltänk som riskerar överenskommelsens legitimitet och existens.

Den nationella överenskommelsen har som ett åtagande att stödja regionala och lokala dialogprocesser. Dessa är nästan uteslutande generella och kommunövergripande till sin karaktär.

2. Överenskommelsen ska byta orden "utförare" och "leverantör" till ord som omfattar den bredd av verksamheter som finns i organisationerna, inklusive det frivilliga arbetet.

En fråga som varit levande alltsedan dialogen som ledde fram till överenskommelsen är vilken typ av organisationer och verksamheter den handlar om. En term som används många (16) gånger i dokumentet är ordet utförare.

Vid de årliga mötena har vi fått en mycket tydlig signal om att begreppet utförare och leverantör leder läsaren av dokumentet att se en alltför snäv bild av vad de idéburna organisationerna är och gör. Flera viktiga dimensioner, bland annat det frivilliga arbetet, rollen som innovatör och samhällsbyggare, finns inte plats för vare sig i den allmänna förståelsen eller den angivna betydelsen av begreppet. Det gör att överenskommelsen tolkas alltför snävt.

Samordningsgruppen anser därför att det är nödvändigt att inleda en process där texten i överenskommelsen revideras, så att fler centrala dimensioner av de idéburna organisationernas identitet kommer med i de centrala skrivningarna.

3. Överenskommelsearbetet ska även ske med politiken, inte bara tjänstemän.

För att ge tyngd åt överenskommelsen och möjlighet till nya initiativ behövs dialog med ansvariga politiker när det gäller principiella frågor.

Under de fem år som överenskommelsen inom det sociala området har funnits har vi mött och diskuterat med tjänstemän inom berörda departement. Vissa frågor som vi lyft riktade till politiken har inte kunnat behandlas. Behovet av att hitta en form som gör det möjligt att inom överenskommelsearbetet även möta och diskutera direkt med ansvariga politiker har vuxit fram. Från Ideburnas sida har vi ett mandat i den gemensamma arbetsgruppen att representera de organisationer som undertecknat vårt samarbetsavtal.

Även om undertecknande organisationer har sina egna kontakter med politiker och departement så vill vi att en form för arbetet tas fram så att regelbundna möten med ansvariga politiker gemensamt tas fram.

4. Överenskommelsen ska i större utsträckning än nu vara ett verktyg för att hantera konkreta sakfrågor av gemensam karaktär.

Detta handlar både om processen kring lagförslag och politiska beslut men också om aktuella situationer där man inte tagit hänsyn till överenskommelsens principer. Under de fem år som har gått har denna koppling varit för svag.

Idéburna organisationer efterlyser mer konkret nytta. Om Överenskommelsen blir ett mer synligt och användbart verktyg för att hantera sakfrågor, kommer också förståelsen och stödet för Överenskommelsen att öka.

5. Dialog om politiskt beslutsfattande ska starta tidigare än nu, och gärna följa internationellt godkända utgångspunkter

En av de principer som finns i överenskommelsen är den om dialog. Anledningen till att den finns är att parterna ska ha en kontinuerlig, konstruktiv och inkluderande dialog. Avgörande är när i processen dialogen startar. Fortfarande inleds dialogen många gånger för sent.

Vi vill att parterna enligt överenskommelsens principer ska arbeta metodiskt för att uppnå detta. Det finns metoder tex Europarådets kod.

6. Alla myndigheter ska årligen skriftligt rapportera om hur man följer överenskommelsen, och denna uppföljning ska tillställas Gemensamma arbetsgruppen.

Under uppföljningsåret 2013 är 15 myndigheter tillfrågade i regeringens uppföljning. Vår uppfattning är att de idéburna organisationerna på olika vis är berörda av samtliga myndigheters arbete och därför bör också samtliga göra en årlig skriftlig rapportering. Vidare menar vi att det på flera myndigheter idag finns en låg kännedom om överenskommelsen.

En skriftlig rapportering är en väg att belysa och förtydliga vilken roll och relation varje myndighet har till de idéburna organisationerna. Det är också ett sätt att synliggöra myndigheters arbete i sakfrågor kopplade till överenskommelsen.